

תכנית - פתרונות פיננסיים בע"מ
 הלואות לעסקים וחברות
 החל מ־100,000 ₪ עד 1,500,000 ₪
 בריבית 2% + מריים לשנה למשך 5 שנים!
משכנתאות
 • לכל מטרה • גישור • מיחזור משכנתא
 • משכון נכס קיים
03-5324603
 חברתנו מתמחה בפתרונות
 פיננסיים לעסקים ומשכנתאות

כלכלה 3

מסדר ראשון גיליון 688, ד' בחשון תשע"א, 15.10.2010, www.jtimes.co.il

חישל חושלת

האישה החזקה בעולם, לדעת מגזין העסקים 'פורבס', היא דווקא לא אשת עסקים, אלא מובילה

מסביב לעולם עמ' 6

הגדר הטובה

גדר ההפרדה בשומרון יצרה גוש יישובים הנושקים לה ממערב ונהנים מתדמית גבוהה וממוחזרים נוסקים

מד"ן עמ' 8

כסף קל?

יותר ויותר אנשים מנסים להרוויח כסף בשוק המט"ח בעזרת תוכנות מסחר אלקטרוניות. מהו הסיכון ומה הסיכון?

ניהול עמ' 10

גלי דיוטי-פרי?

בקרום יושק קו טיסות סדירות לחלל. ספינת החלל הפרטית של חברת 'וירג'ין מתקדמת ליעד

טכנולוגיה עמ' 13

עניים, אבל הרבה פחות

חשבתם שהעניים נעשים עניים יותר? דוח של "קרן ירושלים לחקר שווקים" מגלה שהדרך שבה מוצגים העניים מעוותת. אף אחד לא טורח לבדוק את השיפור ברמת החיים באופן אבסולוטי. הרי לסבתא יוכבד לא מפריע שהנכד שלה התעשר, העיקר שלא יחסר לה דבר...

מחקר חברתי, ערן בר-טל ■ עמ' 2-3

עניים, אבל פחות

ודאי לא תופתעו לשמוע שרמת החיים של העניים כיום גבוהה יותר מרמת החיים של העניים של פעם, אבל דוחות הביטוח הלאומי מספרים על הידרדרות מתמדת במצבם. דוח מכון ירושלים לחקר שווקים מול דוח הביטוח הלאומי

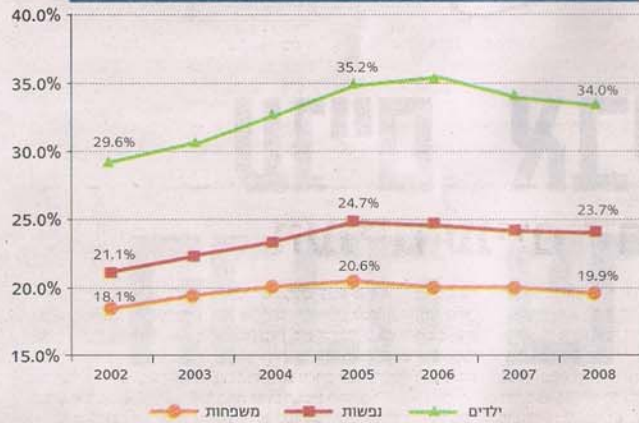

אולם בנספח לדוח של המוסד לביטוח לאומי מצוין כי "משפחה שהכנסתה מתחת לקו העוני שבת ענייה, מבלי שמשתמע מכך בהכרח כי היא רכב, בתת-תזונה, בלבוש בלוי או בדיוור רעוע... שצמיחה כלכלית מביאה גם לעלייתו של קו העוני. מ פחה לא ענייה, שהכנסתה הפנימית גדולה בשיעור נג משיעור עלייתו של קו העוני, עלולה להפוך למשפח ענייה". המשמעות היא שגם משפחה ענייה אשר מצ משתפר משמעותית, יכולה להישאר תחת תחת ההגדר ענייה אם קו העוני עלה בקצב מהיר יותר מהעלי בהכנסתה.

בעייתיות זו ובנתונים נובעת מכך שמדד העוני י יסי. קו העוני מייצג הכנסה נמוכה בהשוואה לאחר בחברה, ולא את היכולת לרכוש סל מוצרים בסי או להשתלב בחברה. כך שהעובדה שלמעלה ממיל וחצי ישראלים חיים עניים, לא אומרת הרבה. מנו זה אין אנו למדים מהי רמת חיים, מה הם יכולים אינם יכולים לקנות, האם יש ביכולתם לענות על צ כהם הבסיסיים, וכדומה. כל מה שאנו למדים הוא הכנסתם נמוכה בהשוואה לאחרים. כיצד ניתן לשל חלופות ולקבוע מדיניות מבלי לדעת מהו מצבם העניים וכיצד הוא השתנה לאורך השנים?

יש לעשות שימוש במדדים אחרים, שמשמעותם יותר, למדידת עוני - מדדים אשר מייצגים את הש הרואים במצבם של העניים, ואת משך העוני. העל בשיעור העוני היחסי מסתיירה שיפור משמעותי במצ של השכבות החלשות, לפי כל מדד של רמת חיים. כאמור, קו העוני נקבע על בסיס יחסי. בשנת 08 היה קו העוני למשפחה בת חמש נפשות 6,531 ש לים. בשנת 2002 עמד הסכום על 5,180 שקלים. גידול של 26%, ובהתחשב באינפלציה, גידול היא

תחולת העוני של משפחות, נפשות וילדים, 2002-2008

מקור: המוסד לביטוח לאומי, דוח מדיניות החברתיים לשנת 2008, ע' 9, http://www.bdl.gov.il/Publications/oni_report/Documents/oni2008.pdf

לאשורו. נקודת המבט חייבת להתבסס על נתונים ומדדים שיאפשרו לקובעו המדיניות לטפל במצוקה ובעוני בצורה יעילה יותר.

לפי דוח העוני של המוסד לביטוח לאומי לשנת 2008, 19.9% מהמשפחות בישראל היו מתחת לקו העוני. בגלל העובדה שמשפחות עניות הן לרוב גודל יותן ממשפחות שאינן עניות, שיעור העוני לפי נפשות היה גבוה יותר ועמד על 23.7%. שיעור הילדים העניים היה גבוה אף יותר ועמד על 34.0%. שיעור העוני עלה בשנים 2002-2005, וירד מעט משנת 2005 ועד 2008, כך ששיעור העוני בשנת 2008 נבנה בכמה אחוזים משיעור העוני בשנת 2002. במספרים מוחל לטים, היו 420,100 משפחות עניות, בהן 1,651,300 נפשות, מתוכם 783,600 ילדים.

// ערן ברטל

מדי שנה מפרסם המוסד לביטוח הלאומי את "דוח העוני". בדרך-כלל מדובר בדוחות המראים הידרדרות במצבם של העניים, מכיוון שנוצב מוגדר באופן יחסי לממוצע כלל האוכלוסייה. אלא שבמדינות מפותחות מצבה של האוכלוסייה משתפר מדי שנה ולכן, באופן יחסי, שיפור ברמת החיים במדינה מביא להגדלת הפערים. אלא שהעניים עצמם חשים שיפור או הידרדרות ביחס לעצמם, ביחס למצבם בחודשים האחרונים, או בשנים הקודמות.

"מכון ירושלים לחקר שווקים" נענה לאתגר ומפ' רסם מחקר לפיו מצבם של העניים באופן אבסולוטי השתפר לאין ערוך בשנים האחרונות. לדברי עורך המחקר, ירון גזית, מניתוח נתוני הדוח עולה כי בכל מדד של רמת חיים: ביכולת לרכוש סל צריכה חזר נים, בהכנסה הריאלית, בשיעור הבעלות על מוצרים בתחולת העוני והגמדה לפי רף הכנסה ריאלית קבוע בשנים 2004-2008, וירידה של 29% בתחולת העוני לפי מדד היכולת לרכוש סל צריכה חזרניים. עוד עולה מהדוח שבניגוד לפרסומים רבים, המוביליות החברתית בישראל גבוהה מהמדינות, ורבים מן המוגדרים "עניים" נקלעו למצב זה באופן זמני. העובדה הזו מתבררת מנתון לפיו לפחות 30% מתעניים יוצאים ממצב העוני בתוך שנתיים.

כמוכן שמצבם הדוח אינם מראים שלא קיימת מצוקה כלכלית בישראל. מצוקה כזו קיימת. אלא שהי שלב הראשון בדרך לטיפול בבעיה הוא הבנת המצב

כלכלה | 3

האולקסיה הערבית מהווה כ-20% מאוכלוסיה המדינה, וכמחצית מהגירת ענייה (חלקם של העניים הערבים בכלל העניים הוא כשליש). מספרם כ-1.5 מיליון בשנים 2001-2009 עלתה תוחלת החיים הממוצעת של גישה ערבית בלידה ב-2.9 שנים, מ-77.8 ל-80.7. אצל גישה יהודית עלתה תוחלת חיים ב-2.3 שנים, מ-81.6 ל-83.9. אצל גברים ערבים עלתה תוחלת החיים ב-1.8 שנים, מ-74.5 ל-76.3. אצל גברים יהודיים עלתה תוחלת החיים ב-2.6 שנים, מ-77.9 ל-80.5. שתי הקבוצות נהנו באופן מעוללי ניכרת בתוחלת החיים בזמן קצב יחסית. (החוקר דב צ'רניובסקי מ'מרכז מאוב' אף ציין כי תוחלת החיים של הערבים בישראל גבוהה מזו של אוזרי ארה"ב החל מראשית העשור). לפי כל המדדים, אם כן, מצבם של העניים בישראל השתפר במספרים משמעותיים בעשור האחרון.

העניים נחלצים מעוני

31% מהמוגדרים עניים מפורשים למטה בתוך 5 שנים. כמות המוגדרים עניים מגיעה להמחצית בה נמדדו גבוהים יותר בתוך שנתיים. לפי הערכים הקיימים מדי ישראל ומגדרות אחרות, נראה כי המוביליות גבוהה יותר של בני ישראל, לדוגמה, מאלה כי מבין גברים שהשתתפו לחיפוש התחנות בשנת 2000 ולא הפרישו למטרה, 30.8% הפרישו למטרה המש שנים אחדות יותר. אלא הניש השיעור היה גבוה אף יותר, ועמד על 34.9%. המחקר, אשר התבסס על רישומי מס הכנסה, גילה גם כי מבין אלה שהשתתפו לחיפוש התחנות בשנת 2005, לפחות 29.9% השתייכו לחיפוש גבוהים יותר בשנת 2007. לגבי 34% מסתים לא התקבלו כל נתונים. הענינים התייחסו רק למי שהיה מעל 35 בשנת 2005, כך שוויו בנראה הערכת יחסית של שנים, כי אם רבים יוצאים ממעגל העני בתוך שנתיים בלבד, רבים גם יעזרו אל המיושנים הגבוהים יותר בהשגת חיותם.

צעירים מסוימים אוטומטית כעניים: סטטיסטיקה להחשיב עניים גבוהים ב-68% במגזרים יתור. כך לדוגמה, בשנת 2008 היה שיעור הממוצע בדיוק של בני 24-15 ב-3.562 שקלים. שיעור הממוצע של בני 34-25 היה 6,833 שקל. עלייה זו יכולה להיות מסתברת באופן חלקי על ידי כי בשנות העשרים האחרונות מצטבר רפס למעגל העבודה עובדים משכילים בעלי תואר אקדמי ומקלים את המטר הממוצע. אולם שיעור זה מוצע של בני 64-55 היה 16,619 שקלים. כלומר, מי שמתחיל לעבוד בגיל 25 יכול לצפות לעלייה ממוצעת של 47% בכשכר בתורם יגיע לגיל פרישה. ■

השנים	השנוי
גידול רציף של 10.5% בשנים 2002-2008	השנוי
עלייה של 8.2% בשנים 2002-2008	ההכנסה המינימלית הרגילה לנפש בחמישון התחתון
ירידה של 29% בשנים 2002-2008	תוחלת העוני לפי ההכנסה הרגילה לנפש על ברכי הילדים
ירידה של 18.8% בשנים 2004-2008	תוחלת העוני המוחלט (למי רק הכנסה קבועה)
ירידה של 19% בשנים 2002-2008	תוחלת העוני המוחלט בעוד ערבים
6,000,000, שהם כ-38% מן המוגדרים "עניים" גבוהה מלפני העוני ב-1997	מספר המוגדרים "עניים" שהכנסתם הרגילה גבוהה מלפני העוני ב-1997
עלה על 11 מ, 2.5% ב-2001 ל 27.6% ב-2008	שיעור התחנות עם עני לא יורדו משיעורן בתחתון
עלייה של 12.5% בשנים 2001-2008	שיעור הגבוהות על דירות בעשירון התחתון
עלייה של 2.4 שנים בממוצע לשנים 2001-2009	תוחלת חיים בלידה של ערבים

המחקר דחה שני טענות העניים של מסן יורדלים לחקר שוקיים

במקביל של עניים יכולה אפוא להיותם להקטנה משמעותית של אירחשויון ברמת החיים, גם אם מעלה ההכנסה בלבד. אם נבדוק גם את שיעור הגבוהות על דירות, נגלה נטשה דומה ולפיה שיעור הגבוהות על דירה בעשירון התחתון, לפי הכנסה נמו לפי סטנדרט, עלה מ-36.7% ל-41.3% בשנים 2001-2008. מדובר במשמעות הנמשאת תחת לקו העני אשר בבעלות תן דירה. וזה עלייה של 12.5% בשיעור המשפחות העניות אשר בבעלות דירה. עלייה זו התרחשה במי קביל לעלייה במחירי הדירות, ועל כן היא מרמשת אף יותר.

העניים בריאים יותר

גם בתחום הבריאות ישנו שיעור מצבם של העניים. קשה למדוד את הקשר בין ההכנסה והבריאות, כיוון שההכנסה של אנשים משתנה לאורך חייהם ומי כיוון שקשה לשייך נשים בראיותם לתקופה מסוימת בחיים. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה אינה מפרסמת נתונים על תוחלת חיים לפי הכנסה, אולם היא כן מפרסמת נתונים עבור קבוצות אוכלוסייה שונות.

ל-10.5%. כלומר, מצבה של משפחה בת חמש נפשות עם הנכחה הווה לקו העני השתפר משמעותית לעומת מצבה של משפחה דומה שש שנים קודם. היא היא שיעור ממוצע יותר מהממוצע של שנים לפני כן, וב-10.5% הממוצעת היא שיעור מוגדרת על ידי הביטוח הלאומי כענייה לרבות שהיא מרוויחה 16.5% יותר (ראוילי) ממה שהייתה הלאומי בעצמו קבע רף העני לפני שנים מספרות. אלא שהמדידה הגבוהה של השנים האחרונות - גידול של 18.9% בתמ"ג לנפש בשנים 2002-2008 - נטשה לעלייה בקו העני, כלומר להרחבת הגדרה של מינוי "עני", ומתבטא מסך רבים מהעניים היום לא היו נחשבים עניים לפני שנים מספרות.

שיעור העניים ירד

בכאנו לבדוק את מספר האנשים העניים אשר לא היו נכנסים להגדרה זו כמה שנים קודם, ניתן להסתמך על נתונים שפורסמו בדוח בנק ישראל לשנת 2008. על פי הערכים, תוחלת העוני המוחלט על נפשות (ומי קודם על ידי בנק ישראל שיעור הנפשות שהכנסתן הרגילה נמוכה מלפני העני ב-1997) ירדה מ-18.1% בשנת 2004 ל-14.7% בשנת 2008, ירידה של 18.8% בארבע שנים בלבד. זאת על אף שתוחלת העני היחסית גבוהה מלפני העני ב-1997.

עלייה זו הלה גם בקרב ערבים חרדים, שתיים מהקבוצות העניות ביותר בחברה הישראלית. 14.7% מהנפשות מוגדרות עניות לפי המודד הקבוע, לעומת 23.7% לפי המודד היחסי.

שמונת הדבר הוא כי 9% מאוכלוסיית ישראל, כ-600,000 איש, אשר מדווחים כ-38% מאלה המוגדרים עניים, לא היו מוגדרים ככך ב-1997, והם מוגדרים עניים רק בגלל העלייה הרגילה ב"קו העני" של הביטוח הלאומי בשנים 1997-2008.

עלייה בכוח הקנייה של העניים

בנוסף, מראים נתוני בנק ישראל כי לפי בחינה של הכוללת לרכוש של צרכים חיוניים, מדד אשר פותח על ידי חוקרים טאוניוויסטים בברוקלין, בהתבסס על מדדים דומים למדידת עני בקנדה ובארה"ב, תוחלת העני ירדה מ-28.3% ל-21.8% בשנים 2003-2008. וזהו ירידה של 23% שיעור המשפחות אשר הכנסתן אינה מספיקת לתן לרכוש של צרכים חיוניים הבולל מןו, דירה, העד, תחבורה ומינימום אישיים. נתון זה מציג נאמנה את מבין כי השכבת החלשות, כיוון שהוא מראה אילו מוצרי יסוד הם יכולים להרשות לעצמם לקנות. נתון זה מראה כי בחברה הישראלית יותר ויותר אנשים מקבלים שכר המאפשר להם לקנות על צרכיהם הבסיסיים, אלא גם לחסוך וגם להוציא על רכישת מוצרים נוספים. מדובר על 450,000 אישים שסיפס לקבוצה המשתכרת יותר מעלות של המוצרים הבסיסיים.

כל המדדים הללו מראים שהכנסתם הרגילה של החברה הישראלית עלתה, וכי שיעור העני המוחלט נמצאים בירידה. אולם מילד מתייחסים לבני העני הגבוה בלבד, ואינם משקפים את השיפור האר מתי ברמת חייהם של החלשים בישראל. כך למשל,

העניים עניים יותר?

העניים עניים יותר והעשירים נעשים עשירים יותר, כך רבים אר הביטוח הלאומי. אלא שהמחקר הוה של "מכון יורדלים לחקר שוקיים" מראה לו את מקור הנושאה הוה. ברוד שמבוצעה יחסית זו וכן, שהעשירים נעשים עשירים יותר והעניים נראים עניים עוד יותר. אף הוא האנשים שניאים מבעד חלק של מוטס ממדידה עמומה לתחום ולכן הם נראים קטנים יותר? והאם משהו בקיום שלהם משתנה כשישיעור ראה אותם מנסים ממדידה?

מסובך שכן, אבל לא בכיוון שחשבתם. כשהעשירים מנסים לתחילת מבי נתי אחרי שנתיים שלוש, העניים יותר נהנים מרווחה שיק המכונות המשמשות, ומסמכות משמעותית מצבם טוב יותר, לכן, מצבם של העניים במדינות עשירות טוב לאין שיעור מצבם של העניים במדינות עניות. זאת, למרות זאת, הדינת העשירים במדינות עשירות, ובמיוחד במדינות מתעשרות, מראה שהעשירים במדינות עניות קטנים יותר.

לכן, ברוד העני הבא שיפרסם המוסד לביטוח לאומי, שוב נראה שחיים בימינו הרבה יותר עניים. הדוח יראה שהעשירים מתרחבים, שהי לדים רעבים ושהקשישים מתמודדים בקושי רב יותר. זאת מכיוון שכיום

מקובל לבחון את העני רק בכלים יחסיים. אך המגזר העני והו מעוות. יש שכבות אוכלוסייה שבהודות לא לעבוד, או לעבוד פחות. מצבם של אלה שלא עובדים, מכל סיבה שהיא, יכול להישאר יציב, אם רק יותר האוכלוסייה לא ישפר את רמת חייהם. אלא שבישראל נישאת צמיחה מרשימה, ויחסית לאיחוד ולארה"ב שייך לא האנשים המושפרי העני למי. הצמיחה הוה מצביאה את העניים במקום נמוך יותר באופן יחסי. אלא שכלל פרנסת אוכלוסייה מצבם של העניים משתפר, ביחס לעצמם. מסובך. חשוב להבחין שבמקרה של צמיחה משיפרה רצוה, בו ישנו שני יחידים לה, אך דרך למעט את תגולת העשירים בין מי שפועל לפי שאינו עובד. גם אם עלתה את הקבוצות באישים נכרים, עדיין לא נלכל להדיק את העני בין מי שפועל חלק בצמיחה. לבין מי שנישאר אחור. אף הוא האנטי את שאין עודר לעשות זאת. צורך לדאוג לצרכיהם של העניים, לשפר את איכות חייהם, אך אף אישור התמיכה את הקבוצות לקצב הצמיחה. באותו האופן הגבוהה שוב תוציא את המושפריה לצמרת. כך קרה ביוון, כשפרד הממוקמות אחריים שלא מצליחים להתאושש. עדין רב של